

Schulz, Roman / Jaczewski, Bohdan

Posiedzenie Komitetu

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 19/2, 387-389

1974

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



Z DZIAŁALNOŚCI KOMITETU I ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

POSIEDZENIE KOMITETU

W dniu 14 grudnia 1973 r. odbyło się pod przewodnictwem prof. Bogusława Leśnodorskiego posiedzenie Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN.

Podjęto na nim uchwałę o nadaniu stopni naukowych doktora mgr inż. Henrykowi Jostowi oraz mgr inż. Januszowi Thorowi¹.

Powołano Komisję do spraw przewodu habilitacyjnego dr Janiny Żurawickiej (w oparciu o pracę *Ignacy Radliński 1843—1920. Życie i twórczość*) w następującym składzie: prof. B. Suchodolski (przewodniczący), prof. Z. Kołankowski i doc. I. Stasiowicz-Jasiukowa (członkowie).

Powołano również Komisję do spraw przewodu doktorskiego mgr Stanisława Silniewicza w następującym składzie: prof. B. Suchodolski (przewodniczący) oraz profesorowie W. Voisé, M. H. Serejski, J. Michalski i M. Dembowska (członkowie). Mgr Silniewicz przygotowuje rozprawę doktorską nt. *Spółeczna funkcja polskich prekursorów psychologii naukowej*. Promotorem jej jest doc. Z. Kowalewski.

Na posiedzeniu aprobowano ponadto plan wydawniczy Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN na rok 1975.

Roman Schulz



W dalszym ciągu posiedzenia prof. B. Leśnodorski przedstawił informacje o sprawach Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. Wspomniał on także o staraniach Komitetu zmierzających do przedyskutowania w Wydziale I oraz w Prezydium Akademii kierunków dalszego rozwoju historii nauki i historii techniki. Następnie poinformował o decyzji ministra nauki i szkolnictwa wyższego, powołania — pod przewodnictwem prof. I. Pietrzak-Pawłowskiej — komisji rzeczoznawców, która przygotowuje wnioski w sprawie wprowadzenia nauczania historii nauki i techniki na wydziały historyczne uniwersytetów. Decyzja ta jest wynikiem oddziaływania przygotowanego przez Komitet w ubiegłym roku, specjalnego memoriału².

Następnie prof. J. Bukowski przewodniczący Polskiej Grupy Narodowej w Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki omówił przygotowania do XIV Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki w Tokio. W związku z wysokim kosztem wyjazdu na Kongres, przygotowane zostanie specjalne uzasadnienie uczestnictwa w nim każdego ze zgłoszonych kandydatów.

Z kolei doc. J. Dobrzycki mówił o pracach, które koordynowała w roku 1973 Komisja Kopernikowska KHNiT. Kontynuowano edycję *Dzieł wszystkich Mikołaja Kopernika* oraz serii *Studia Copernicana*. Komitet reprezentowany był na wielu sesjach naukowych za granicą. Szczególnie podkreślić należy udział przedstawicieli Komitetu i Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN w *Semaine de la Synthèse* w Paryżu oraz w kongresie *Colloquia Copernicana*, który odbył się w Olsztynie i Toruniu. Komisja przygotowuje obecnie bilans imprez i osiągnięć Roku Kopernikowskiego.

W dalszym ciągu obrad prof. B. Leśnodorski omówił plan pracy Komitetu na rok 1974. Obejmuje on — tak jak dotychczas — działalność koordynacyjną w zakresie historii nauki i techniki w skali krajowej, opracowywanie ekspertyz naukowych, popieranie deficytowych kierunków badań (jak np. z historii techniki), repre-

¹ Zob. informacje o obronie tych prac w mniejszym numerze „Kwartalnika” s. 408.

² Por. *Memoriał w sprawie nauczania w Polsce historii nauki i historii techniki*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” nr 2/1973, s. 303—323.

zentację polskiej historii nauki i techniki na terenie międzynarodowym oraz przygotowania do kongresu w Tokio.

W dyskusji prof. E. Olszewski zaproponował reaktywowanie działalności Komisji do spraw Nauczania Historii Nauki i Techniki, którą prowadziłyby w dalszym ciągu prace związane z wprowadzeniem tych dyscyplin do szkół wyższych. Prof. M. Dembowska zgłosiła wniosek o powołanie komisji bibliograficzno-dokumentacyjnej, która podjęłaby analizę poczyniń bibliograficznych i dokumentacyjnych z zakresu historii nauki i techniki prowadzonych w różnych instytucjach.

Komitet podjął uchwałę aprobującą obydwa wnioski, powierzając przewodnictwo Komisji do spraw Nauczania Historii Nauki i Techniki prof. E. Olszewskiemu, a Komisji do spraw Bibliograficzno-Dokumentacyjnych — prof. M. Dembowskiej. Jednocześnie zobowiązano Komisję do spraw Wydawniczych do opiniowania prac przygotowywanych dla ZHNIiT.

Następnie przystąpiono do analizy wydawnictwa ZHNIiT — „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej. Prof. J. Tymowski przedstawił opinię *Sposób prezentacji nauk technicznych w „Studiach i Materiałach z Dziejów Nauki Polskiej” za lata 1971—1973.*

Zeszyty „Studiów” poświęcone historii techniki i nauk technicznych ukazują się od 1958 r., dość nieregularnie i w bardzo zróżnicowanej objętości. Zeszyty z lat 1971—1973, w porównaniu ze stanem z lat poprzednich wykazują pewną stabilizację. W 1971 r. ukazał się zeszyt 6, składający się z 4 prac o łącznej objętości 115 stron, a w 1973 zeszyt 7, zawierający 9 prac o objętości 158 stron. Większość artykułów zamieszczonych w tych dwóch zeszytach należałoby zaliczyć jednak do tematyki z zakresu historii gospodarczej. Zajmują się one wpływem techniki na życie gospodarcze a nie zmianami zachodzącymi w samej technice, tj. w narzędziach, procesach czy metodach pracy. Prof. Tymowski podkreślił, że artykuły te są bardzo interesujące, a sama działalność techniczna i ekonomiczna wiążą się ze sobą i trudno jest wyznaczyć między nimi ścisłą granicę.

Drugą cechą zeszytów technicznych „Studiów” jest duża w nich ilość artykułów dotyczących historii górnictwa i hutnictwa. Dziedzinom tym poświęcono 18 artykułów na ogólną liczbę 32 zamieszczonych w zeszytach 1—7. Należałoby więc — w miarę możliwości — zwiększać liczbę artykułów z historii innych dziedzin techniki.

W dyskusji prof. E. Olszewski podkreślił, że znaczna liczba rozpraw z historii górnictwa i hutnictwa była wynikiem rozwinięcia badań z tego zakresu przez doc. M. Radwana i jego współpracowników. Doc. Z. Kowalewski postulował opracowanie kryterium, które pozwoliłoby rostrzygnąć co należy uznać za wiedzę techniczną, a co za realizację dorobku technicznego.

Prof. J. Pazdur stwierdził, iż zagadnienia z zakresu historii techniki ściśle wiążą się z historią koncepcji technicznych. Istotne znaczenie miałyby więc opracowanie ujmujące wspólnie sprawę koncepcji technicznych i ich zastosowania.

Prof. B. Leśnodorski przypomniał, że z drukowanego w „Kwartalniku” artykułu, dotyczącego „Studiów i Materiałów z Dziejów Nauki Polskiej”, wynika że w wydawnictwie tym historii techniki i nauk technicznych poświęcono w latach 1956—1972 12,5% ogólnej liczby rozpraw³. Zbyt mało publikowano artykułów poruszających zagadnienia ogólne historii techniki. Ujemnie na rozwój publikacji z zakresu historii techniki wpłynął — zdaniem prof. Leśnodorskiego — fakt, że Zakład zbyt mało interesował się tą dziedziną. Pewne ożywienie może obecnie wnieść działalność Komisji Historii Techniki.

W dalszym ciągu obrad drugą opinię na temat „Studiów” przedstawił prof. Z. Wojtaszek. Dotyczyła ona *Nauk fizyczno-chemicznych w „Studiach i Materiałach”.*

³ Por. *Dwadzieścia lat „Studiów i Materiałów z Dziejów Nauki Polskiej”*. Tamże, s. 325—331.

Referent omówił najpierw szczegółowo prace z zakresu historii chemii, oceniając ich poziom na ogół wysoko, podkreślając jednocześnie, że w wydawnictwie tym przestały się one jednak ukazywać od roku 1964. Prof. Wojtaszek zaapelował więc do Redakcji „Studiów” o podjęcie odpowiedniej inicjatywy i kontynuowanie rozpoczętej już działalności na tym polu.

Omawiając prace z zakresu historii fizyki, autor opinii przypomniał znaczną aktywność polskich historyków fizyki, którzy ogłaszają jednak swoje rozprawy poza „Studiami”. W „Studiach i Materiałach” zamieszczono jedynie 3 prace poświęcone fizyce, wszystkie dotyczą okresu poprzedzającego reformy Komisji Edukacji Narodowej. Prof. Wojtaszek uznał, że i w tym wypadku konieczna jest inicjatywa ze strony Redakcji.

W dyskusji wskazywano, że recenzja prof. Wojtaszka ujawniła bardziej pomyślny stan badań w dziedzinie historii chemii. Prace z historii fizyki wyraźnie osłabły po śmierci prof. Armina Teske (prof. E. Olszewski). Doc. J. Dobrzycki stwierdził, iż należy inspirować prace z historii fizyki ostatniego dwudziestolecia. „Studia” mogą tu spełnić poważną rolę, gdyż szereg instytutów nie ma możliwości publikowania większych rozpraw. Prof. Z. Kolankowski wskazał, że Redakcja „Studiów” powinna dokładniej weryfikować nadsyłane jej teksty z archiwaliai, gdyż szczególnie reprezentanci nauk ścisłych często operują materiałem wtórnym. Poinformował on, iż Archiwum PAN przygotowane jest do udzielania pewnych informacji w tym zakresie.

Dalszy ciąg analizy „Studiów i Materiałów” odłożono do następnego posiedzenia Komitetu.

Bohdan Jaczewski

KONFERENCJA POŚWIĘCONA UPOWSZECHNIANIU HISTORII NAUKI I TECHNIKI

Dnia 20 grudnia 1973 r. w Warszawie Komisja do spraw Upowszechniania Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN (działająca pod przewodnictwem doc. dr Ireny Stasiewicz-Jasiukowej) zorganizowała konferencję poświęconą omówieniu miejsca historii nauki i techniki w dwu różnych środkach przekazu, jakimi są druk i radio. Podstawę do dyskusji stanowiły dwa referaty¹.

Pierwszy zatytułowany *Upowszechnianie historii nauki w publikacjach Państwowego Wydawnictwa Naukowego w okresie między I a II Kongresem Nauki Polskiej* wygłosiła red. Kazimiera Calińska, zastępca redaktora naczelnego Redakcji Publikacji Humanistycznych PWN.

Podkreślając zasługi tej oficyny w popularyzacji nauki referentka przeszła do szczegółowej analizy udziału wydawanych przez nią książek w upowszechnianiu historii nauki. Analiza objęła zarówno książki naukowe poświęcone ściśle historii i metodologii nauki jak i publikacje uwzględnające tę problematykę w pewnych tylko częściach tekstu. Wśród książek PWN w zakresie historii i metodologii nauki najlepiej reprezentowane są dwie dyscypliny: historia i filozofia. Znacznie słabiej nauki o Ziemi, biologia, prawo, ekonomia, sztuka i architektura, matematyka, pedagogika, i wychowanie oraz oświata. W zakresie chemii, fizyki, techniki, księgoznastwa i socjologii istnieją nieliczne, pełniejsze opracowania historyczno-naukowe. Natomiast w zakresie nauk rolniczych i leśnych, lekarskich i psychologii prawie brak takich wydawnictw, co wynika m.in. z faktu, że PWN nie jest tzw. wydawnictwem wiodącym w wymienionych dziedzinach.

Poza książkami upowszechniającymi historię nauki wydaje PWN dwa wyłącznie tej dziedzinie poświęcone periodyki. Są to opracowywane przez Zakład Historii

¹ Pełne teksty obydwóch wygłoszonych na konferencji referatów znajdują się w archiwum Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN.